

14. Козырь М.И. Советское сельскохозяйственное право: тенденции становления и развития / М.И. Козырь // Советское государство и право. – 1973. – № 6. – С. 43–51.
15. Проблеми розвитку аграрного та земельного права України : [монографія] / [В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, В.М. Єрмоленко та ін.]; за заг. ред. В.І. Семчика, П.Ф. Кулинич. – К. : Ред. журн. «Право України» ; Х. : Право, 2013. – 372 с.
16. Аграрне право України : [підручник] / [В.З. Янчук, В.І. Андрійцев, С. Ф. Василюк та ін.] ; за ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
17. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України 28.12.2014 № 80 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 3. – Ст. 311.
18. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 73. – Ст. 7.
19. Програма підтримки фермерських та особистих селянських господарств області «Годувальниця» на 2010–2015 роки : Розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації від 2 липня 2010 р. № 278 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rv.gov.ua/sitenew/main/ua/catalog/item/1695.htm>.

УДК 346.3

ЛЕЩЕНКО Н.С.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА

Стаття присвячена проблемам категоріального апарату господарсько-правової регламентації капітального будівництва. Проаналізовано визначення поняття капітального будівництва в науці та законодавстві України, з'ясовано співвідношення понять «будівництво» та «капітальне будівництво». Встановлено характерні ознаки капітального будівництва та на цій основі сформульовано визначення капітального будівництва як правового поняття.

Ключові слова: капітальне будівництво, визначення поняття капітального будівництва, ознаки капітального будівництва.

Стаття посвящена проблемам категориального аппарата хозяйственно-правовой регламентации капитального строительства. Проанализированы определение понятия капитального строительства в науке и законодательстве Украины, выяснено соотношение понятий «строительство» и «капитальное строительство». Установлены характерные признаки капитального строительства и на этой основе сформулировано определение капитального строительства как правового понятия.

Ключевые слова: капитальное строительство, определение понятия капитального строительства, признаки капитального строительства.

The article deals with the problems of the categorical system of economic and legal regulation of capital construction. The definition of capital construction in science and legislation of Ukraine was analysed and relationship between the concepts of construction and capital construction was clarified. The characteristic features of capital construction were established. On this basis the definition of capital construction was formulated as a legal concept.

Key words: capital construction, definition of capital construction, capital construction signs.

Вступ. Капітальне будівництво як соціально-значущий вид господарської діяльності є одним із рушійних факторів розвитку економіки та забезпечення ефективності народного господарства. Цей вид господарської діяльності охоплює будівництво житла, підприємств, доріг, різноманітних об'єктів виробничого та невиробничого призначення.

© ЛЕЩЕНКО Н.С. – аспірант (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), юрист (Юридична компанія «Jurimex»)

Для підвищення ефективності механізму правового регулювання господарських відносин у сфері капітального будівництва необхідне використання уніфікованої термінології. Так, дієвим засобом механізму господарсько-правового регулювання як системи правових засобів, за допомогою яких забезпечується впорядкування суспільних відносин, є норми права, закріплені у нормативно-правових актах. Важливим видом норм права, який забезпечує єдине розуміння правових понять, є норми-дефініції, зокрема норми, які містять визначення такої правової категорії, як капітальне будівництво.

Капітальне будівництво здійснюється здебільшого підрядником на підставі укладеного договору підряду на капітальне будівництво, умови якого детально врегульовані в законодавстві. Предметом договору підряду на капітальне будівництво є роботи, пов'язані з будівництвом об'єкта, обов'язок щодо виконання яких покладається на підрядника. Проте роботи, які складають предмет цього договору та одночасно мають бути сформульовані в обсязі поняття капітального будівництва, чітко не визначені в законодавстві, відсутнє також єдине визначення самого поняття капітального будівництва, що не дозволяє однозначно відмежувати види робіт, на виконання яких укладається договір підряду на капітальне будівництво від видів робіт, які мають бути врегульовані іншими господарськими договорами. Оскільки такі роботи визначають зміст капітального будівництва та входять в обсяг цього поняття, визначення правової категорії капітального будівництва в науці та законодавстві України шляхом формулювання відповідної норми-дефініції допоможе визначити предмет договору підряду на капітальне будівництво, що сприятиме збільшенню ефективності механізму правового регулювання правовідносин у цій сфері.

Проблему формулювання єдиного визначення поняття капітального будівництва розглядали такі науковці: М.І. Брагінський, І.Л. Брауде, В.Г. Олюха, А.Б. Гриняк, А.Є. Чорноморець, О.О. Квасніцька та ін. Водночас питання визначення капітального будівництва як самостійної категорії господарського права і досі є предметом дискусій.

Актуальність дослідження проблем категоріального апарату господарсько-правової регламентації капітального будівництва викликана тим, що донині ні у законодавця, ні у правників немає єдиної концепції розуміння поняття капітального будівництва та його характерних ознак, а також критеріїв, за якими відмежовується поняття капітального будівництва від поняття будівництва.

Водночас закріплення в законодавстві України єдиного визначення поняття капітального будівництва дасть змогу окреслити межі господарсько-правового регулювання сфери капітального будівництва, що в цілому сприятиме забезпеченню господарського правопорядку у цій сфері господарських відносин.

Постановка завдання. Метою та завданнями статті є виявлення теоретичних проблем категоріального апарату господарсько-правової регламентації капітального будівництва, встановлення характерних ознак капітального будівництва та формулювання на цій основі визначення капітального будівництва як правового поняття.

Результати дослідження. Авторство терміна «капітальне будівництво» належить класикам марксистсько-ленінської теорії. Так, В.І. Ленін вказував на необхідність залучення до процесу капітального будівництва різноманітних і дорогих матеріалів, а також на необхідність кооперації мас робітників різних спеціальностей [1, с. 531].

Термін «капітальне будівництво» трапляється в технічних, економічних та юридичних науках. У технічних науках капітальне будівництво не розглядається як окреме поняття та входить до більш широкого – «будівництва».

В економічній літературі наводяться різноманітні визначення капітального будівництва. Вчені-економісти розглядають капітальне будівництво як галузь матеріального виробництва, коло робіт, форму інвестиційної діяльності.

В економічній енциклопедії поняття «капітальне будівництво» трактується як галузь сфери матеріального виробництва, яка забезпечує спорудження нових об'єктів, технічне переоснащення та реконструкцію підприємств, завдяки чому здійснюється розширене відтворення основних фондів у всіх сферах народного господарства [2].

Економісти К.А. Огай і В.В. Акімов визначають капітальне будівництво як складний багатofакторний процес, котрий потребує великих витрат економічних ресурсів протягом певного періоду. До економічних ресурсів вони відносять фактори, які потрібні для процесу виробництва: капітал, працю, землю та підприємництво [3, с. 112].

Серед науковців поширена думка, що капітальне будівництво – це економіко-правова категорія. Так, О.М. Вінник розглядає капітальне будівництво як форму інвестиційної діяльності, а саме як господарську діяльність із виробництва основних фондів народного господарства, яка полягає у здійсненні суб'єктами інвестиційної діяльності практичних дій щодо реалізації інвестицій у будівельну продукцію.

Водночас вчена зазначає, що капітальне будівництво – це виконання робіт (відшукувально-розвідувальних, проектних, загальнобудівельних і спеціально-будівельних – монтажних, пусконаладжувальних, робіт щодо упорядкування (озеленення) територій та ін.) [4, с. 493–500].

Таким чином, спільним у цих визначеннях є виділення такої ознаки капітального будівництва, як створення (розширення, відтворення) основних фондів (основного капіталу) народного господарства.

Серед представників юридичної науки також немає єдиної думки щодо поняття капітально-го будівництва. Правознавці визначають капітальне будівництво через такі терміни, як «діяльність», «галузь матеріального виробництва», що свідчить про багатоманітність самого явища капітального будівництва.

Наприклад, М.І. Брагінський під терміном «капітальне будівництво» розумів передусім діяльність, спрямовану на зведення, реконструкцію та капітальний ремонт підприємств, будівель і споруд [5, с. 9].

М.І. Брагінський відзначив, що капітальне будівництво – це діяльність. Якщо бути точнішим, це господарська діяльність із виконання робіт, яка може здійснюватися як з метою одержання прибутку, так і з метою реалізації соціальних та економічних завдань держави. Вчений також визначив ще одну з головних ознак капітального будівництва, а саме спрямованість процесу будівництва на зведення підприємств, будівель, споруд, здійснення їх реконструкції та капітального ремонту. Водночас, на нашу думку, перелік видів робіт, які охоплюються капітальним будівництвом, є, як показує практика, набагато ширшим, а тому й у визначенні поняття капітального будівництва він має бути розширеним.

Видається доцільним розглянути сучасне визначення капітального будівництва, сформульоване О.О. Квасницькою. На думку вченої, капітальне будівництво – це різновид діяльності суб'єктів господарювання, змістом якої є сукупність практичних дій, спрямованих на забудову території, створення будівель, споруд, об'єктів виробничого та невиробничого призначення, об'єктів незавершеного будівництва (за винятком тимчасових споруд, кіосків, навісів та інших подібних споруд), пускових комплексів і реконструкції, яка опосередковується низкою господарсько-правових договорів, зокрема договорів на проектування, дослідницькі роботи, постачання, підряд, енергопостачання, купівлі-продажу тощо [8, с. 449].

У цьому визначенні окреслена ще одна з головних ознак капітального будівництва, а саме здійснення такої діяльності суб'єктами господарювання. Крім того, для здійснення окремих видів будівельних робіт суб'єкт господарювання має отримати ліцензію.

Важко, проте, погодитись із твердженням вченої про те, що змістом капітального будівництва є сукупність практичних дій, які спрямовані, зокрема, на створення об'єктів незавершеного будівництва. Навряд чи особа, яка виконує роботи власними силами чи замовляє виконання робіт, ставить за мету створення об'єкту незавершеного будівництва, який не наділений повною мірою властивостями, що дають змогу використовувати його за функціональним призначенням.

Одним із ключових питань, яке потребує відповіді з метою з'ясування природи капітального будівництва та доцільності існування терміну «капітальне будівництво» в законодавстві України, є питання співвідношення понять «будівництво» та «капітальне будівництво».

Більшість учених вважає, що поняття «будівництво» є ширшим за поняття «капітальне будівництво» та охоплює останнє.

Як зазначає В.Г. Олюха, термін «капітальне будівництво» може використовуватись поряд із терміном «будівельна діяльність», адже перший відбиває окремий аспект будівельної діяльності, що характеризується підвищеними суспільними очікуваннями щодо безпеки та якості робіт у будівництві, притаманних професійній господарській діяльності, орієнтуючи на певну мету діяльності [9, с. 733].

У науковій літературі термін «капітальне будівництво» може тлумачитись набагато ширше, ніж термін «будівництво». Зокрема, на думку А.Є. Чорноморець, під будівництвом слід розуміти процес будівельно-монтажних робіт, будівельне виробництво у вузькому сенсі слова, тоді як капітальне будівництво, окрім цього, містить проектно-пошукові роботи, функції замовників, у тому числі із забезпечення виробництва капітальними вкладеннями, і будівельну індустрію як виробничу основу та матеріально-технічну базу будівельного виробництва [10, с. 9].

Гриняк А.Б. висловив пропозицію про вилучення з українського законодавства терміну «капітальне будівництво» та заміну його іншими термінами, наприклад терміном «будівельна діяльність» [11, с. 7].

Існує думка, вперше висловлена І.Л. Брауде, що капітальне будівництво є категорією техніко-економічної, тому немає сенсу створювати правове поняття капітального будівництва, а замість цього доцільно вести мову про його правовий режим. Автор обґрунтовує свою точку зору тим, що оскільки бурхливий розвиток техніки та будівельних технологій швидко вносить корективи до сутності поняття «капітальне будівництво», то замість формування його незмінного поняття слід зосередитися на дослідженні правового регулювання відносин у цій сфері. А оскільки відносини в будівельній сфері залежать від техніко-економічних критеріїв, що постійно змінюються, то необхідно формувати визначення поняття «капітальне будівництво» в межах кожного дослідження [12, с. 13].

Таким чином, не існує єдиного підходу як щодо сутності поняття «капітальне будівництво» та співвідношення понять «будівництво» та «капітальне будівництво», і це негативно впливає на ефективність правового регулювання господарських правовідносин у сфері капітального будівництва.

Для визначення доцільності використання в законодавстві України окремого терміну «капітальне будівництво» необхідно виявити ознаки, за якими можна розмежувати терміни «будівництво»

та «капітальне будівництво», що дасть змогу одночасно визначити особливості самого капітального будівництва, головні ознаки, що можуть бути покладені в основу визначення капітального будівництва, а також відрізнити капітальне будівництво від будівництва та інших соціально значущих видів господарської діяльності.

З метою визначення доцільності використання в законодавстві України терміну «капітальне будівництво» визначимо головні ознаки цього виду господарської діяльності.

Видається слушною позиція В.Г. Олюхи, який для розмежування сфери будівництва та капітального будівництва пропонує ряд критеріїв, що дають змогу виявити особливості капітального будівництва. Наявність таких особливостей доводить необхідність існування окремого терміну «капітальне будівництво» в законодавстві України.

Як зазначає вчений, для розмежування сфери будівництва та капітального будівництва першим критерієм, який має використовуватись, є мета, для якої отримуються результати будівельних робіт. Будівництво може здійснюватися замовником для задоволення потреб як сімейного, особистого, так і виробничого споживання, але капітальне будівництво завжди здійснюється з господарською метою, яка має різні прояви (створення основного капіталу, здійснення капітальних інвестицій, отримання прибутку).

Другий критерій для виокремлення капітального будівництва – суб'єкт договірних відносин, тобто замовник (забудовник) архітектурно-будівельних робіт або (у будівництві господарським способом) – забудовник. Відносини капітального будівництва наявні, коли замовник (забудовник) є одним із суб'єктів господарювання або органів державної влади, місцевого самоврядування, наділених господарською компетенцією.

Третій критерій, який можна використовувати для виокремлення капітального будівництва, – це складність організаційних і технологічних форм, а також адміністративних процедур для проведення будівництва.

Четвертий критерій – особливості в правовому регулюванні. Відносини капітального будівництва є господарсько-правовими. Щодо відносин сторін договору підряду на капітальне будівництво застосовується Господарський кодекс України (далі – ГК України) (глави 20, 33 і ст. 331 глави 34) [13], а Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) [7] – щодо загальних умов договору підряду, договору будівельного підряду та не врегульованих ГК України питань. Окремі закони та підзаконні акти регулюють тільки сферу капітального будівництва, наприклад Закон України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» від 14.12.1999 р., Порядок державного фінансування капітального будівництва, затверджений постановою Кабінету Міністрів від 27.12.2001 р. та ін.

П'ятий критерій – характер будівельних робіт. Капітальному будівництву притаманні масштабні роботи, виконання яких на локальному рівні приводить до виникнення капітальних об'єктів, їх комплексів; закінчені результати будівельних робіт істотно впливають на стан уже наявних об'єктів.

Шостий критерій – результат завершених будівельних робіт. Щодо капітального будівництва, то ним є будівельна продукція, а саме будинки, будівлі, споруди, які, у свою чергу, об'єднуються єдиним поняттям «будова» та належать до об'єктів нерухомості [14, с. 16–26].

Загалом погоджуючись із вищезазначеними критеріями, які В.Г. Олюха визначив як головні для відмежування будівництва від капітального будівництва, зазначимо, що, на нашу думку, деякі з вищезазначених ознак капітального будівництва, наприклад проведення робіт із господарською метою, спеціальний суб'єкт договірних відносин, особливості у правовому регулюванні, хоча і характеризують процес капітального будівництва, проте не є його головними ознаками, оскільки ці ознаки притаманні господарській діяльності в цілому, а тому не дають можливості виокремити капітальне будівництво як окремий вид господарської діяльності.

Водночас такі виокремлені вченим В.Г. Олюхою ознаки капітального будівництва, як виконання масштабних робіт, будівельна продукція як результат завершених будівельних робіт, складність організаційних і технологічних форм та адміністративних процедур для проведення будівництва, є одними з головних ознак капітального будівництва та мають бути включені до змісту цього поняття.

На нашу думку, остання із зазначених ознак може бути також визначена як необхідність залучення значних ресурсів до процесу капітального будівництва.

Таким чином, наявність специфічних ознак такого виду господарської діяльності дає підстави виокремити капітальне будівництво як окрему категорію господарського права.

Хоча, як зазначалося вище, деякі науковці, наприклад І.Л. Брауде, виступають проти визначення терміну «капітальне будівництво» в межах юридичної науки, обґрунтовуючи свою позицію тим, що капітальне будівництво є техніко-економічною категорією та не потребує визначення в межах юридичної науки, необхідність виокремлення такої категорії в межах господарського права обумовлена, по-перше, потребою визначення меж господарсько-правового регулювання сфери капітального будівництва, а по-друге, широким використанням цього терміну в законодавстві. Оскільки господарським законодавством врегульовані правовідносини саме у сфері «капітального будівництва», а не «будівництва», наукові висновки щодо відсутності необхідності виокремлення правової категорії капіталь-

ного будівництва потребують внесення багатьох змін у законодавство для вилучення з нього терміну «капітальне будівництво».

На нашу думку, недостатньо обґрунтованою є позиція А.Є Чорноморець щодо визначення капітального будівництва як поняття, що охоплює будівництво, оскільки процес будівництва охоплює не лише будівельно-монтажні роботи, як стверджує вчений, а більш широкий спектр робіт, які пов'язані з будівельними роботами та спрямовані на оновлення об'єкту.

Таким чином, аналіз наукових підходів до поняття капітального будівництва, які сформульовані представниками економічної, юридичної науки, дає змогу дійти висновку, що капітальне будівництво є особливим видом діяльності, який наділений рядом специфічних однак, що дає підстави виділити «капітальне будівництво» як окреме поняття, яке входить до більш широко поняття «будівництво».

Заслугує на увагу питання щодо визначення об'єкта капітального будівництва.

Державний класифікатор будівель і споруд ДК 018-2000, затверджений наказом Державного комітету України зі стандартизації, метрології та сертифікації від 17.08.2000 р. № 507, поділяє об'єкти нерухомості на будівлі та споруди [15].

Як зазначено в ДК 018-2000, споруди – це будівельні системи, пов'язані із землею, які створені з будівельних матеріалів, напівфабрикатів, устаткування та обладнання в результаті виконання різних будівельно-монтажних робіт.

Будівлі – це споруди, що складаються з опорних і огорожувальних або сполучених (опорно-огорожувальних) конструкцій, які утворюють наземні або підземні приміщення, призначені для проживання або перебування людей, розміщення устаткування, тварин, рослин, а також предметів [15].

Стаття 191 ЦК України до нерухомості відносить підприємство як єдиний майновий комплекс, що використовується для здійснення підприємницької діяльності [7].

ДБН А.2.2-3-2014 «Склад та зміст проектної документації на будівництво» до об'єктів будівництва відносить будинки, будівлі, споруди будь-якого призначення, їх комплекси або їх частини, лінійні об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури.

Крім того, роботи з капітального будівництва можуть здійснюватися з метою добудови об'єкта незавершеного будівництва.

Враховуючи ці законодавчі положення, вважаємо за необхідне відносити до об'єктів капітального будівництва будівлі, споруди, їх комплекси або їх частини, лінійні об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури, об'єкти незавершеного будівництва.

Оскільки у юридичній науці немає однакового підходу до визначення поняття капітального будівництва, для з'ясування сутності капітального будівництва необхідно дослідити також і вітчизняне законодавство.

Відповідно до п. 2 «Порядку державного фінансування капітального будівництва», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1764, капітальне будівництво – це процес створення нових, а також розширення, реконструкція, технічне переоснащення наявних підприємств, об'єктів виробничого та невиробничого призначення, пускових комплексів (з урахуванням проектних робіт, проведення торгів у будівництві, консервації, розконсервації об'єктів, утримання дирекцій підприємств, що будуються, а також придбання технологічного обладнання, що не входить до кошторису об'єктів) [16].

Преамбула до «Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2005 р. № 668, визначає капітальне будівництво як проведення робіт із нового будівництва, реконструкції будівель і споруд та технічного переоснащення наявних підприємств [17].

В інших нормативно-правових актах України терміни «будівництво» і «капітальне будівництво» часто вживаються як синоніми. Зокрема, у ст. 4 Закону України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 р. № 687-XIV під будівництвом розуміється складова частина комплексу робіт, пов'язаних зі створенням об'єкта архітектури, що охоплює нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт об'єкта [18]. Аналогічним чином визначається поняття будівництва у ч. 3 ст. 10 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI [19].

Є.Г. Комар зазначає, що ГК України застосовує щодо аналогічного явища поняття «капітальне будівництво», ЦК України та Кодекс законів про адміністративні правопорушення – «будівництво» [20].

Ч. 2 ст. 875 ЦК України визначає, що договір будівельного підряду укладається на проведення нового будівництва, капітального ремонту, реконструкції (технічного переоснащення) підприємств, будівель (зокрема, житлових будинків), споруд, виконання монтажних, пусконаладжувальних та інших робіт, нерозривно пов'язаних із місцезонашуванням об'єкта [7].

ГК України не містить визначення капітального будівництва. Водночас відповідно до ч. 2 ст. 318 договір підряду на капітальне будівництво укладається, зокрема, на будівництво, розширення, реконструкцію та перепрофілювання об'єктів; будівництво об'єктів із покладенням повністю або частково на підрядника виконання робіт із проектування, постачання обладнання, пусконаладжувальних та інших робіт; виконання окремих комплексів будівельних, монтажних, спеціальних, проектно-

конструкторських та інших робіт, пов'язаних із будівництвом об'єктів. Саме ці види робіт визначені законодавцем як роботи з капітального будівництва об'єктів [13].

Таким чином, з позиції ГК України капітальне будівництво містить набір різних за характером робіт – проектних, будівельних, монтажних, пусконаладжувальних та ін.

Визначення капітального будівництва різняться за видом робіт, які зазначені в обсязі поняття капітального будівництва. Розглянемо окремі види робіт, про які йдеться в наведених визначеннях.

ДБН А.2.2-3-2014 «Склад і зміст проектної документації на будівництво» та Порядок державного фінансування капітального будівництва містять визначення таких видів робіт.

Нове будівництво – це будівництво будинків, будівель, споруд, їх комплексів, що здійснюється з метою створення об'єктів виробничого й невиробничого призначення, а також лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, у тому числі добудова зупинених об'єктів незавершеного будівництва.

Реконструкція – це перебудова введеного в експлуатацію в установленому порядку об'єкту будівництва, що передбачає зміну його геометричних розмірів та/або функціонального призначення, внаслідок чого відбувається зміна основних техніко-економічних показників (кількість продукції, потужність тощо), забезпечується удосконалення виробництва, підвищення його техніко-економічного рівня та якості продукції, що виготовляється, поліпшення умов експлуатації та якості послуг. Реконструкція передбачає повне або часткове збереження елементів опорних і огорожувальних конструкцій та призупинення на час виконання робіт експлуатації об'єкту в цілому або його частин (за умови їх автономності).

Технічне переоснащення – це комплекс заходів щодо підвищення експлуатаційних властивостей об'єктів невиробничого та виробничого призначення, введених в експлуатацію в установленому порядку, шляхом впровадження передової техніки та технології, механізації та автоматизації виробництва, оновлення та заміни застарілого й фізично зношеного устаткування новим, більш продуктивним [21].

Розширення підприємств – це будівництво нових і розширення наявних окремих цехів та об'єктів основного, підсобного та обслуговочного призначення на території наявних підприємств із метою створення додаткових або нових виробничих потужностей [16].

Капітальний ремонт – це сукупність робіт на об'єкті будівництва, введеному в експлуатацію в установленому порядку, без зміни його геометричних розмірів і функціонального призначення, що передбачають втручання в опорні та огорожувальні системи під час заміни або відновлення конструкцій чи інженерних систем та обладнання у зв'язку з їх фізичною зношеністю та руйнуванням, поліпшення експлуатаційних показників, а також благоустрій території [21].

Окремо слід звернути увагу на такі види робіт, як капітальний ремонт та технічне переоснащення, оскільки існує наукова дискусія щодо доцільності віднесення зазначених видів робіт до капітального будівництва. Крім того, у нормах ГК України, присвячених договору підряду на капітальне будівництво, технічне переоснащення та капітальний ремонт не згадуються взагалі.

Враховуючи складність цих видів робіт, необхідність складання проектно-кошторисної документації для їх виконання, а також те, що в результаті проведення капітального ремонту, здійснення технічного переоснащення будівля чи споруда набуває нових якостей і властивостей, вважаємо за необхідне визначати такі роботи як роботи з капітального будівництва.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, потрібно звернути увагу, що на цей час ні в науці, ні в законодавстві України немає єдиного підходу до співвідношення понять «будівництво» та «капітальне будівництво», а також немає єдиного визначення поняття «капітальне будівництво». Це зумовлено складністю та багатогранністю досліджуваних явищ.

Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що «капітальне будівництво» є окремим поняттям, яке входить до більш широкого поняття «будівництво».

Як впливає з аналізу визначень капітального будівництва, яке наводиться вченими, а також визначень, закріплених у нормативно-правових актах, капітальне будівництво є господарською діяльністю, яка полягає у виконанні таких робіт, як нове будівництво будівель, споруд, їх комплексів або їх частин, лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, здійснення їх реконструкції, реставрації, технічного переоснащення, розширення та капітального ремонту.

Серед ознак капітального будівництва, на нашу думку, необхідно виокремити такі:

- капітальне будівництво – це господарська діяльність з виконання робіт;
- обов'язковим учасником господарських правовідносин у сфері капітального будівництва є суб'єкт господарювання, який для виконання окремих видів робіт має отримати ліцензію;
- об'єктом капітального будівництва є будівлі, споруди, їх комплекси, їх частини, лінійні об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури, об'єкти незавершеного будівництва;
- капітальне будівництво характеризується масштабністю будівельних робіт;
- цей вид господарської діяльності потребує залучення значних ресурсів.

Для формулювання визначення поняття капітального будівництва необхідним є використання головних ознак капітального будівництва, які дають змогу виокремити його як окремий вид господарської діяльності в межах більш широкого поняття будівництва. Вважаємо, що такими ознаками є

масштабність будівельних робіт і залучення значних (капітальних) економічних ресурсів, серед яких фінансові, трудові, адміністративно-правові, технічні та ін.

На підставі аналізу підходів до визначення поняття капітального будівництва, сформульованих представниками різних наук, а також враховуючи визначення капітального будівництва, які наявні в законодавстві України, пропонуємо визначити капітальне будівництво як діяльність суб'єктів господарювання, яка полягає в проведенні робіт із нового будівництва будівель, споруд, їх комплексів або їх частин, лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, здійснення їх реконструкції, реставрації, технічного переоснащення, розширення та капітального ремонту, що передбачає виконання масштабних будівельних робіт та залучення значних економічних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Ленин В.И. Полное собрание сочинений : в 55 томах / В.И. Ленин. – М. : Государственное издательство политической литературы, 1972. – Т. 3. – 847 с.
2. Словopedia: електронна економічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://slovopedia.org.ua/38/53402/380419.html>
3. Акімов В.В. Економіка галузі (будівництво) / В.В. Акімов, Т.М. Макарова, В.Ф. Мерзляков, К.А. Огай. – М. : Инфра-М, 2009. – 304 с.
4. Вінник О.М. Вдосконалення правового регулювання відносин з капітального будівництва / О.М. Вінник // Державне регулювання економічних відносин: розвиток законодавства та проблеми застосування у господарських спорах : матеріали науково-практ. конф. (16–17 квітня 2008 р., Львів). – 2008. – С. 493–500.
5. Брагинский М.И. Совершенствование законодательства о капитальном строительстве / М.И. Брагинский. – М. : Стройиздат, 1982. – 144 с.
6. Державний класифікатор будівель та споруд ДК 018-2000, затверджений наказом Державного комітету України зі стандартизації, метрології та сертифікації від 17.08.2000 р. № 507 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/big/text320/pg1.htm>.
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
8. Господарське право : [підручник] / [О.П. Подцерковний, О.О. Квасніцька, А.В. Смітюх та ін.]; за ред. О.П. Подцерковного. – 2-е вид., доп. і перероб. – Х. : Одиссей, 2011. – 452 с.
9. Олюха В.Г. Що до недоцільності відмови від терміну капітальне будівництво / В.Г. Олюха // Матеріали Міжнародної науково-практ. конф. «Правове життя сучасної України». – 2012. – Том 2. – С. 731–733.
10. Черноморець А.Е. Хозрасчет в капитальном строительстве на основе межхозяйственной кооперации: правовой аспект / А.Е. Черноморець. – Красноярск : Издательство Красноярского университета, 1985. – 204 с.
11. Гриняк А.Б. Договірні зобов'язання з виконання робіт у цивільному праві України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 / А.Б. Гриняк. – К., 2013. – с. 7.
12. Брауде И.Л. Правовое регулирование капитального строительства в СССР : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право» / И.Л. Брауде. – М., 1954. – 21 с.
13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
14. Олюха В.Г. Оптимізація капітального будівництва: господарсько-правові проблеми : [монографія] / В.Г. Олюха. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 302 с.
15. Державний класифікатор будівель та споруд ДК 018-2000, затверджений наказом Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 17 серпня 2000 р. № 507 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/big/text320/pg1.htm>.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва» від 27 грудня 2001 р. № 1764 // Офіційний вісник України. – 2001 р. – № 52. – Ст. 134.
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві» від 1 серпня 2005 р. № 668 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 31. – Ст. 1867.
18. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 р. № 687-XIV // Офіційний вісник України. – 1999. – № 24. – Ст. 1089.
19. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року № 3038-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 18 – Ст. 735.
20. Комар Є.Г. Наукові засади визначення поняття «капітальне будівництво» у вітчизняному законодавстві України» / Є.Г. Комар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=643%3A071013-23&catid=81%3A4-1013&Itemid=100&lang=ru.
21. ДБН А.2.2-3-2014 «Склад та зміст проектної документації на будівництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.afo.com.ua/doc/DBN_A.2.2-3-2014.pdf.